

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України

Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи
_____ О.А. Лагоднюк
«___» _____ 20__р.

06-07-15

Національний університет
водного господарства
та природокористування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Етика і естетика

ETHICS AND AESTHETICS

Галузь знань	03	Гуманітарні науки
Field of Knowledge	03	Humanities
Спеціальність	031	РЕЛІГІЄЗНАВСТВО
Speciality	031	RELIGIOUS STUDIE

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Робоча програма «Етика і естетика» для студентів спеціальності
Релігієзнавство денної форми навчання НУВГП. – Рівне:
НУВГП, 2019. – 20 с.

Розробник: Храпко П.Ю., кандидат філософських наук, старший
викладач кафедри філософії.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії

Протокол від «7» березня 2019 року №7

Завідувач кафедри

д.філос.н., проф.
Наконечна О.П.

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю
031 «Релігієзнавство»

Протокол від 7 березня 2019 року № 7

Голова науково-методичної комісії

Наконечна О.П.

© Храпко П.Ю., 2019 рік
© НУВГП, 2019 рік

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни циклу професійної та практичної підготовки ПМП 1.11 «Етика і естетика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності «Релігієзнавство».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з особливостями морально-естетичних проблем, що існують в нашому суспільстві. Етичні та естетичні ідеї розглядаються в загальнокультурному й світоглядному контексті, з наголошенням на їх істотній ролі у формуванні морально-естетичної культури особистості.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліни «Етика і естетика» є складовою частиною циклу фундаментальних дисциплін для підготовки студентів за спеціальністю «Релігієзнавство». Даний курс опирається на дисципліни: «Вступ до спеціальності», «Історія класичної філософії», «Психологія» та є підґрунтям для вивчення дисциплін: «Історія філософії України», «Культурологія», «Історія релігії», «Метафізика та онтологія» і циклу релігієзнавчих дисциплін.

Опанування курсу вимагає цілеспрямованої та активної роботи на лекціях, семінарських заняттях, самостійної підготовки, ознайомлення з філософськими творами.

Анотація

Метою вивчення дисципліни “Етика і естетика” є ознайомлення з нормативно-ціннісними засадами етики і естетики, з роллю етичного і естетичного чинників у людській життєдіяльності й світовідношенні та формуванні навичок всебічного аналізу і успішного вирішення морально-естетичних проблем.

Ключові слова: етика, естетика, мораль, моральна свідомість, благо, чесноти, добро, зло, естетична діяльність, естетична свідомість, мистецтво, прекрасне, піднесене,

Abstract

The purpose of studying the discipline "Ethics and Aesthetics" is to get acquainted with the normative and value principles of ethics and aesthetics, with the role of ethical and aesthetic factors in human life and world attitude and in the formation of skills for comprehensive analysis and successful resolution of moral and aesthetic problems.

Keywords: ethics, aesthetics, morality, moral consciousness, goodness, virtue, goodness, evil, aesthetic activity, aesthetic consciousness, art, beautiful, sublime, ugly, aesthetic ideal, harmony, measure, sign, symbol.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 6,5 (1 курс – 3.5) (2 курс – 3)	Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»	Нормативна		
	Спеціальність <u>031 Релігієзнавство</u>			
Модулів – 2	Спеціалізації: Релігійні комунікації та комунікаційні засоби сучасної культури. Етичні основи релігії та консультативна діяльність в соціальній та військовій сфері.	Рік підготовки:		
Змістових модулів – 8		1-й	2-й	-
Загальна кількість годин – 195 год.		Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 2,7	Рівень вищої освіти: бакалаврський	2 с. (20)	3с. (16)	-
		Практичні, семінарські		
		2 к. (18)	3 к. (16)	-
		Самостійна робота		
		56 г	69 г	-
		Форма контролю		
		залік (2 с.), екзамен (3 с.)		

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять та індивідуальної і самостійної роботи становить: 38 до 62 %.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: викладання дисципліни “Етика і естетика” є ознайомлення студентів з нормативно-ціннісними засадами етики і естетики, з роллю етичного і естетичного чинників у людській життєдіяльності й світовідношенні та вироблення у студентів навичок відповідальної моральної поведінки, всебічного аналізу і успішного вирішення морально-естетичних проблем, формування естетичної і художньої культури особистості

Завдання: є набуття знань у галузі етики та естетики як засобу орієнтації індивіда у складних умовах суспільного життя; формування висококультурних фахівців, здатних брати на себе відповідальність за вирішення нових інноваційних завдань в умовах суперечливості та динамізму всіх сфер сучасного глобалізованого світу, відкритості інформаційного простору сучасного буття.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:** основні поняття, напрями і проблеми етики та естетики як філософських наук в їх історії та на сучасному етапі розвитку; морально-естетичні засади суспільного життя; специфіку морально-естетичної регуляції людської поведінки; природу мистецтва і особливості його функціонування в культурі і людській життєдіяльності; основні принципи професійної етики, ділового етикету, прикладної етики.

вміти: аналізувати сучасні проблеми соціальної, професійної та індивідуальної життєдіяльності, опираючись на навички філософсько-етичної рефлексії та форми міжособистісного спілкування; застосовувати основні принципи прикладної етики, ділового етикету, професійної етики для вирішення моральних конфліктів у соціальній сфері; володіти системою естетичних категорій та навиками художньо-образного способу осягнення світу; аналізувати видову специфіку мистецтва й особливості її функціонування у культурі; реферувати філософсько-етичні та філософсько-естетичні тексти і розуміти їх морально-естетичний зміст;

перетворювати набуті знання на елемент етичного та естетичного виховання й становлення власної особистості і професійної культури.

2. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. (1 курс, 2 сем.)

Етика в системі духовної культури суспільства

Тема 1. Етика як галузь філософського знання

Актуальність етики. Предмет, завдання, філософський сенс етики. Базово - категоріальна система етики.

Етика, мораль, моральність. Мораль як явище культури. Мораль як соціальний феномен. Звичай, мораль, право. Мораль та економіка. Мораль та релігія. Мораль та мистецтво.

Завдання етики, структура і функції етики. Місце етики в системі соціально-гуманітарного знання. Дискусії щодо існування етики як науки.

Тема 2. Становлення етичних вчень в класичний період

Етичні вчення Давньої Індії (етика веданти, етика його, етика джайнізму і буддизму). Етичні вчення Давнього Китаю (етика даосизму, етика конфуціанства).

Етичні вчення античності (етика Демокріта, етика софістів, етика Сократа, етика Платона, етика Аристотеля, етика Епікура, етика стоїцизму).

Етика Середньовіччя (етика Августина Аврелія, етика Фоми Аквінського).

Етика епохи Відродження (Ф. Петрарка, Л. Валла, Н. Макіавеллі, Ф. Бекон, М. Монтень).

Етика Нового часу (раціоналістичний напрям етики Нового часу, емпіричні тенденції в етиці Нового часу, матеріалістичні тенденції етики Нового часу, етика Просвітництва).

Етика мислителів німецької класичної філософії (етика І. Канта, етика Г. Гегеля, етика Л. Фейєрбаха, етика марксизму).

Тема 3. Особливості некласичної етики.

Етичні концепції представників «філософії життя» (етика А. Шопенгауера, етика Ф. Ніцше, етика А. Швейцера).

Етика екзистенціалізму (етичні погляди Г. Марселя, етика М. Гайдеггера, етика К. Ясперса, етика Ж.- П. Сартра, етика А. Камю).

Етика прагматизму (Ч. С. Пірс, В. Джемс, Д. Дьюї).

Етика неопозитивізму. Етика психоаналізу (З. Фройд, А. Адлер, К. Г. Юнг).

Тема 4. Сутність та природа моралі. Етика як теоретична система.

Особливості етичних категорій. Моральні норми та цінності. Добро і зло як головні категорії етики. Моральне зло його походження і сутність. Тлумачення проблеми вибору добра і зла в етиці. Взаємовідношення добра і зла.

Категорії моральної свідомості: обов'язок, справедливість, відповідальність, щастя.

Категорії моральної самосвідомості: честь, гідність, розкаяння, сором. Совість – центральний чинник моральної самосвідомості.

Тема 5. Моральні проблеми людської діяльності і спілкування.

Свобода людини: її практичні та моральні виміри (свобода — дії, свобода вибору, свобода волі, відповідальність).

Вчинок як першоелемент людської діяльності. Вчинок і його моральна оцінка.

Проблема співвідношення цілей і засобів людської діяльності.

Спілкування як царина людської моральності. Парадигма спілкування в сучасній культурі. Відкритість і замкненість, монологічність і діалогічність людської особистості.

Моральні виміри спілкування. Різноманіття передумов і вимірів людського спілкування: моральний аспект. Любов як феномен людського спілкування моральні засади дружби. Толерантність, повага, співчуття, милосердя: їхня моральна цінність.

Тема 6. Моральний світ і моральний розвиток особи в сучасній культурі. Етика у різних сферах людського буття.

Проблеми життя і смерті та їх моральний зміст. Проблеми насильства і ненасильства та їх осмислення у сучасній етиці.

Моральні конфлікти і шляхи їх вирішення. Етикет як морально естетична культура спілкування.

Моральні аспекти глобальних проблем сучасної цивілізації. Моральні виклики глобалізації.

Екологічна етика як наука. Діяльність людини в природі та її наслідки. Етичний сенс екологічних проблем.

Прикладні проблеми етики.

Моральні аспекти професійної діяльності. Види професійної етики та їхня гуманістична спрямованість. Етика бізнесу. Моральна культура сучасної ділової людини. Моральні виміри діяльності менеджера.

Модуль 2. (2 курс, 3 сем.)

Естетика: предмет і роль в культурі.

Тема 7. Естетика: предмет і роль в культурі.

Естетичне начало в світогляді людини. Становлення предмета естетики в процесі культурно-історичного розвитку. Проблема визначення предмета естетики.

Естетика як наука про сутність естетичного і царину художньої діяльності людей. Проблемність і структура естетики як теоретичної системи. Місце мистецтва в предметі естетики.

Місце естетики в системі наук. Місце естетики в сучасній культурі.

Становлення предмета естетики в процесі культурно-історичного розвитку. Формування предмета естетики в межах філософського знання в давньогрецькій філософії (Піфагор, Сократ, Платон, Аристотель).

Роль О. Баумгартена в утвердженні естетики як теорії чуттєвого пізнання.

Тема 8. Історія становлення естетичних вчень.

Естетика класичного періоду. Естетична думка Стародавнього Сходу. Головні ідеї та особливості античної естетики (естетика Парменіда, естетика Емпедокла, естетика Сократа, естетика Платона, естетика Аристотеля). Естетична думка доби середньовіччя (естетика Ф. Аквінського). Естетика Відродження. Естетичні ідеї Класицизму та доби Просвітництва. Естетика представників німецької класичної філософії (І. Кант, Ф. Шеллінг, Г. Гегель).

Посткласична естетика XIX ст. Основні тенденції розвитку естетичної думки XX ст.

Тема 9. Сутність та форми естетичної діяльності. Структура естетичної свідомості.

Естетична діяльність та її форми. Творчий потенціал людської праці. Людська особистість як об'єкт естетичної діяльності. Естетичні форми суспільних відносин. Природа в структурі естетичної діяльності. Естетична діяльність і мистецтво.

Головні елементи структури естетичної свідомості. Естетичне почуття. Естетичний смак. Естетичний ідеал. Естетичні погляди і теорії.

Тема 10. Основні естетичні категорії.

Естетичне освоєння людиною дійсності - розширення поля людської свободи. Різноманітність форм прояву естетичного відношення людини до світу.

Творчий характер естетичної діяльності та різноманітність її форм. Дизайн як вид естетичної діяльності. Дизайн і мистецтво.

Природа і структура естетичної свідомості: естетичні почуття і потреби, естетичний смак, оцінка, естетичні погляди і теорії, естетичний ідеал. Соціокультурне та індивідуальне в естетичних почуттях, смаках, ідеалах. Естетичні погляди та теорії.

Естетичне як універсальна категорія естетики, його сутність та специфіка. Прекрасне і потворне. Естетична

оцінка прекрасного. Прекрасне та естетичний ідеал. Категорія “потворне” та її історичні модифікації.

Піднесене, героїчне, низьке: співвідношення категорії та історичні модифікації їх змісту. Моральний зміст категорій “піднесене”, “героїчне”, “низьке”.

Трагічне і комічне. Історичні форми трагічних конфліктів і способи їх розв’язання. Катарсис, його естетичний смисл. Форми і способи втілення трагічного в мистецтві. Комічне і сміх. Типи комічних конфліктів. Естетичні модифікації комічного

Тема 11. Естетика як метатеорія мистецтва. Мистецтво в структурі людської життєдіяльності.

Роль мистецтва в духовній культурі. Естетика і філософія мистецтва. Парадигмальне визначення мистецтва: поняття і сутність. Особливості відображення дійсності в мистецтві. Художньо-образна природа мистецтва. Основні ознаки художнього образу.

Художній твір як форма і спосіб буття мистецтва.

Соціальна природа і функції мистецтва. Мистецтво як творчий та комунікативний процес.

Художня течія, метод і стиль в мистецтві. Особливості естетичного сприйняття художніх творів. Система мистецтв та види мистецтва. Класифікація видів мистецтва загальна характеристика видів мистецтва.

Тема 12. Естетична культура та шляхи її формування.

Сутність естетичної культури. Естетична і художня культура: характер взаємозв’язків. Структура і сфери формування естетичної культури. Суперечності сучасної естетичної і художньої культури.

Мода і стиль життя. Мода і бізнес. Роль реклами та її естетичні функції. Мистецтво і бізнес.

Естетика побуту як формування індивідуального стилю життя

Роль естетичного чинника у людських взаєминах.
Естетика поведінки. Естетична культура ділової людини.
Діловий етикет: свобода і краса ділового спілкування.

Творчий потенціал естетичного виховання. Естетичне виховання: історія та сучасність. Традиції естетичного виховання в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль 1. (1 курс, 2 сем.) Етика в системі духовної культури суспільства				
Тема 1. Етика як галузь філософського знання.	2	2	8	12
Тема 2. Становлення етичних вчень в класичний період.	4	4	11	19
Тема 3. Особливості неklasичної етики	2	2	9	13
Тема 4. Сутність та природа моралі. Етика як теоретична система.	4	4	18	26
Тема 5. Моральні проблеми людської діяльності і спілкування.	4	4	4	12
Тема 6. Моральний світ і моральний розвиток особи в сучасній культурі. Етика у різних сферах людського буття.	4	2	6	12
Разом за модулем 1.	20	18	56	94
Модуль 2. (2 курс, 3 сем.) Естетика: предмет і роль в культурі				
Тема 7. Естетика: предмет і роль в культурі.	2	2	8	12

Тема 8. Історія становлення естетичних вчень	4	4	13	21
Тема 9. Сутність та форми естетичної діяльності. Структура естетичної свідомості	2	2	9	13
Тема 10. Основні естетичні категорії	2	2	10	14
Тема 11. Естетика як метатеорія мистецтва. . Мистецтво в структурі людської життєдіяльності.	4	4	20	28
Тема 12. Естетична культура та шляхи її формування.	2	2	9	13
Разом за модулем 2.	16	16	69	101
Усього годин	36	34	125	195

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
	Модуль 1. (1 курс, 2 сем.)	
1.	Етика як філософська наука	2
2.	Становлення етичних вчень в класичний період	4
3.	Особливості некласичної етики	2
4.	Етика як теоретична система. Поняття і структура моральної свідомості та самосвідомості	4
5.	Моральні проблеми людської діяльності і спілкування	4
6.	Етика у різних сферах людського буття.	2
	Модуль 2. (2 курс, 3 сем.)	
7.	Естетика: предмет і роль в культурі	2
8.	Становлення та розвиток естетичних вчень.	4
9.	Естетика як система категорій	4
10.	Мистецтво і його сутність: історія і сучасність	4

11.	Естетична культура та шляхи її формування.	2
.	Разом	34

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

35 годин – підготовка до аудиторних занять;

39 годин – підготовка до контрольних заходів;

51 годин – опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях.

6.1. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Модуль 1. (1 курс, 2 сем.)	
1.	Первісні форми регуляції людської поведінки.	4
2.	Мораль і право: особливості співвідношення.	4
3.	Основні типи етичних вчень.	5
4.	Щастя як категорія моральної свідомості.	4
5.	Розкаяння. Поняття сорому.	4
6.	Етика ненасилля.	4
7.	Життя як дарунок і відповідь.	5
8.	Мораль і бізнес.	2
	Модуль 2. (2 курс, 3 сем.)	
9.	Історичні типи естетичних вчень.	4
10.	Природа і структура естетичної діяльності.	4
11.	Естетичний смак як елемент естетичної свідомості.	4
12.	Поліфункціональність мистецтва.	3
13.	Естетична специфіка видів мистецтва.	5

14.	Принципи художньої творчості.	5
	Всього	57

7. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Етика і естетика» використовуються пояснювально-ілюстративні методи з використанням мультимедійних презентацій та проблемні методи навчання із застосуванням:

- інтерактивних форм проведення лекційних і семінарських занять;
- активізації навчання у вигляді постановки проблемних питань, навчальної дискусії;
- методу case-study (аналіз конкретних, практичних ситуацій);
- написання і обговорення есе;
- конспектування першоджерел. виконання тестових завдань.

8. Методи контролю

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі методи оцінювання знань:

- письмові п'ятихвилинки по філософських категоріях;
- оцінка за доповідь на семінарському занятті;
- поточне тестування після вивчення кожного змістовного модуля;
- оцінка за опрацювання першоджерел;
- модульні контрольні роботи;
- оцінка за самостійну роботу;
- підсумковий екзамен.

Для діагностики знань використовується ЄКТС зі 100-бальною шкалою оцінювання.

9. Розподіл балів, що отримують студенти

Модуль 1. (1 курс, 2 сем.)

Модуль 1– поточне опитування та СРС (1 курс 2 семестр.)					
T.1	T. 2	T.3	T. 4	T.5	T.6
15	25	15	15	15	15

Модуль 2. (2 курс, 3 сем.)

Модуль 2– поточне опитування та СРС (2 курс, 3 семестр.)						Підсумковий модульний контроль	Сума (іспит)	
T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	T.12	60	40	100
10	10	10	10	10	10			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. Залужна А. Є., Храпко П.Ю. Методичні вказівки та плани семінарських занять з дисципліни «Етика і естетика» для студентів спеціальності Релігієзнавство денної форми навчання НУВГП / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://ep3.nuwm.edu.ua/> - 2018.

11. Рекомендована література

Базова

1. Естетика: Підручник / За заг. ред. Л.Т. Левчук. – 2-е вид. доп. і переробл. – Київ, 2005. – 431 с.
2. Естетика: Навч. Посіб. / За ред. В.О. Лозового. – Київ, 2003. – 208 с.
3. Етика: Навч. Посіб. / За ред. В.О. Лозового. – Київ, 2002. – 224 с.
4. Гах Й.М. Етика ділового спілкування: Навч. посібник. – Київ, 2005. – 160 с.
5. Зусін В.Я. Етика та етикет ділового спілкування: Навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп.-Київ, 2005. – 248 с.
6. Левчук Л. Українська естетика: традиції та сучасний стан. Монографія. – Черкаси, 2011. – 340 с.
7. Малахов В.А. Етика. Курс лекцій. Навч. Посібник. – 4-те вид. – Київ, 2002. – 384 с.
8. Малахов В.А. Етика спілкування: Навч. посібник. – Київ, 2006. – 400 с.
9. Наконечна О.П. Естетичне як тип духовності. Монографія. – Рівне, 2002. – 202 с.
10. Наконечна О.П., Залужна А.Є. Етика і естетика: Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення. – Рівне, 2008. – 180 с.
11. Прикладна етика. Навчальний посібник / За наук. ред. Панченко В.І. – Київ, 2012. – 392 с.
12. Савельєв Є.П. Етика: Навчальний посібник. – 2-ге видання, виправлене. – Львів, 2006. – 244 с.
13. Тофтул М. Г. Етика. Навчальний посібник. – Київ, 2005. – 416с.

Допоміжна

1. Арьес Ф. Человек перед лицом смерти. – Москва, 1992. – 538 с.
2. Бахтин М.М. К философии поступка / Бахтин М.М. Работы 1920-х годов. – Киев, 1994. – 9-68.
3. Библиер В.С. Нравственность. Культура. Современность. (Философские раздумья о жизненных проблемах) / Этическая мысль: Науч. публицист. чтения. – Москва, 1990. – С.16-57.
4. Бычков В. В. Эстетика отцов церкви. – Москва, 1995. – 593.
5. Бондаревська І. Парадоксальність естетичного в українській культурі XVII-XVIII ст. – Київ, 2005. – 308 с.
6. Возняк В. Идеальное и смерть / Есхатологічна проблематика у філософії та культурі російського Срібного віку. – Випуск 18. – Дрогобич, 2012. – С. 91-96.
7. Диденко В.Д. Духовная реальность и искусство: эстетика преображения. Москва, 2005. – 288 с.
8. Етос і мораль у сучасному світі / Відп. ред. В.А. Малахов. – Київ, 2004. – 200 с.
9. Эмманюэль Левинас: путь к другому: сб. ст. и пер., посвящ. 100-летию со дня рождения Э. Левинаса. – Санкт-Петербург, 2006. – 236 с.
10. Залужна А.Є. Морально-естетичні засади життєвого світу людини. – Рівне, 2012. – 238 с.
11. Залужна А.Є. Бахманчук О.О. Етика ненасилля в сучасній ситуації часу / Вісник: Зб. наук. праць. Вип. 3 (35). – Рівне: НУВГП, 2006. – С. 316-328.
12. Камю А. Миф о Сизифе. Эссе об абсурде / Сумерки богов. – Москва, ... – С. 222-318.
13. Канарский А. С. Диалектика эстетического процесса. Диалектика эстетического как теория чувственного познания. – Киев, 1979. – 215 с.
14. Кант И. Критика практического разума / Сочинения : в 6 т. – Т. 4, ч. 1. – Москва, 1965. – С. 311–501.
15. Кант И. Критика способности суждения / Сочинения : в 6 т. – Т. 5, ч. 1. – Москва, 1965. – С. 161–542.

16. Карсавин Л.П. Поэма о смерти / Карсавин Л.П. Религиозно-философские сочинения. – Т. 1. – Москва, 1992. – С. 233-305.

17. Крымский С.Б. “Контурсы духовности: новые контексты идентификации / Вопросы философии. – 1992. – № 12. – С. 21–28.

18. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навч. посібник. – Суми, Київ, 2005. – 222 с.

19. Лосев А. Ф. История античной эстетики. Ранняя классика. – Москва: АСТ; Харьков: Фолио. – 2000. – 624 с.

20. Лосев А. Ф. История античной эстетики. Аристотель и поздняя классика. Москва: АСТ; Харьков: Фолио. – 200. – 800 с.

21. Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения. – Москва. – 1978. – 623 с.

22. Маркс К. Экономическо-философские рукописи 1844 года / Карл Маркс, Фридрих Энгельс. – Изд. 2-е. – Москва, 1974. – С. 41–174.

23. Милтс А.А. Совесть. Мыслители разных эпох о совести / Этическая мысль: научно-публицистические чтения. – 1990. – С. 274-293.

24. Наконечна О.П. Співвідношення філософії та мистецтва: сучасний контекст// Актуальні проблеми духовності. Вип.8 – Кривий Ріг, 2007. – С.

25. Наконечна О.П. Взаємозв'язок мистецтва і моралі у розвитку людської чуттєвості.// Наукові записки ТНПУ ім.В.Гнатюка. Серія „Філософія”. Вип.14.Тернопіль, 2006. – С.135-139.

26. Нападиста В.Г. Історія етики в Україні (друга половина XIX- поч. XX ст.) – Київ, 2004. – 240 с.

27. Никитич Л.А. Эстетика: Учебник для вузов. – Москва, 2003. – 439 с.

28. Ницше Ф. Рождение трагедии, или Эллинизм и пессимизм / Фридрих Ницше. Так говорил Заратустра. К генеалогии морали. Рождение трагедии, или Эллинизм и пессимизм. – Минск, 1997. – С.453–591.

29. Ницше Ф. Так говорил Заратустра / Фридрих Ницше. Так говорил Заратустра. К генеалогии морали. Рождение

трагедии, или Эллинизм и пессимизм. – Минск, 1997. – С. 3–297.

30. Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства и другие работы. – Москва, 1991. – 639 с.

31. Платон. Бенкет / Платон // Читанка з історії філософії : у 6 кн. – Кн. 1 : Філософія стародавнього світу. – Київ, 1992. – С. 131–142.

32. Платон. Сочинения. В 4 т. – М.: Мысль, 1971. – Т. 3(1). – 752 с.

33. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: Навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ, 2006. – 291 с.

34. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм / Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). – Київ, 2009. – С. 206–215.

35. Сковорода Г. Разговор пяти путников о истинном щастии в жизни / Полное собрание сочинений в двух томах. – Т. 1. – Киев, 1973. – С. 324–356.

36. Столяр М. Советская смеховая культура. – Киев, 2011. – 304 с.

37. Франк С. Л. Этика нигилизма / С. Л. Франк // Сочинения / С. Л. Франк. – М., 1990. – С. 77–110.

38. Франк С. Л. Смысл жизни / Франк С. Л. Духовные основы общества. – Москва, 1992. – С. 147–216.

39. Франкл В. Человек в поисках смысла. – Москва, 1990. – 367 с.

40. Фромм Э. Душа человека. Ее способность к добру и злу / Душа человека. – Москва, 1992. – С. 13–108.

41. Фромм Э. Искусство любить / Душа человека. – Москва, 1992. – С. 109–178.

42. Хайдеггер М. Бытие и время. – Санкт-Петербург, 2006. – 451 с.

43. Шеллинг Ф. Философия искусства. – Москва, 1999. – 608 с.

44. Шестаков В. П. Эстетические категории: опыт системат. и ист. исслед. – Москва, 1983. – 358 с.

45. Шинкарук В. Віра, надія, любов / Віче. – № 3. – 1994. – С. 145–150.

46. Юрій М. Етика: Підручник. – Київ, 1983. – 320 с.
47. Юркевич П.Д. Сердце и его значение в духовной жизни человека, по учению слова Божия / П.Д. Юркевич. Философские произведения. – Москва, 1990. – С. 69-103.
48. Янко Ж. Художній твір і соціальна дійсність: альфа та омега / Есхатологічна проблематика у філософії та культурі російського Срібного віку. – Випуск 18. – Дрогобич, 2012. – С. 457-463.

Інформаційні ресурси

1. Цифровий репозиторій Харківського національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова. Тема: «Філософія» / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://eprints.kname.edu.ua/view/subjects/d=5F411.html>
2. Електронний каталог бібліотеки філософського факультету Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка / [Електронний ресурс]. – режим доступу http://philosophy.univ.kiev.ua/ua/view/lib_cat_ph/6/6/6
3. Методичні матеріали факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://www.philosoph.onu.edu.ua/newsite/method.htm>